

SOU 2020:16 Utredningen om utlänningsärenden med säkerhetsaspekter (Ju2020/01303/L4)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i utredningen SOU 2020:16 "Utredningen om utlänningsärenden med säkerhetsaspekter". Utredningen föreslår att lagen om särskild utlänningskontroll upphävs och ersätts av en ny lag med namnet lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar. Syftet med förändringen är att skapa en mer ändamålsenlig, effektiv och överskådlig reglering. Syftet är enligt Journalistförbundet gott eftersom det finns ett behov av en mer överskådlig reglering. Enligt Journalistförbundet innehåller dock förslaget vissa materiella förändringar som det finns anledning för Journalistförbundet att lämna synpunkter på.

Journalistförbundet noterar att möjligheterna att utvisa utlänningar kommer att öka betydligt med den föreslagna lagen. Bland annat kommer det att bli möjligt att besluta om utvisning om det "kan antas" att personen kommer att begå eller medverka till brottet samröre med terroristorganisation. Journalistförbundet vill därför upprepa den kritik som förbundet tidigare framfört avseende det faktum att frågan om huruvida journalister omfattas av samröresbrottet fortsatt inte är besvarad på ett tillfredställande sätt av regeringen.

Journalistförbundet anser att det bör framgå av den nya lagen att det skydd som finns i Rättegångsbalken (RB) för uppgifter som omfattas av källskydd även gäller för det fall tvångsmedel används med stöd av den föreslagna lagen.

Tillämpningsområdet för den nya lagen

Huvudsyftet med den nya såväl som den nuvarande lagen är att reglera i vilka situationer tvångsmedel får användas när utlänningar misstänks vara inblandade i terroristverksamhet. Beslut om utvisning får enligt den nuvarande lagen fattas om det kan "befaras" att personen kommer att begå eller medverka till terroristbrott enligt 2 § lagen om straff för terroristbrott. Enligt förslaget till ny lag ska beslut om utvisning istället kunna fattas om det "kan antas" att personen kommer att begå eller medverka "till en gärning för vilken ansvar enligt terroristbrottslagen kan följa". Här är det den nya terroristbrottslagen som avses, vilken föreslås träda i kraft den 1 juli 2021. Journalistförbundet noterar att det är stor skillnad mellan de två olika regleringarna, vilket gör att möjligheterna att utvisa utlänningar kommer att öka betydligt. Den nya terroristbrottslagen som börjar gälla 2021 innehåller bland annat det relativt nya brottet samröre med terroristorganisation. Enligt denna bestämmelse är det till exempel olagligt att för en terroristorganisations räkning ta befattning med transportmedel. Att en person kan antas komma att begå brottet samröre med terroristorganisation är alltså grund för utvisning enligt den föreslagna regleringen.

Terroristbrott måste bekämpas och de ansvariga ska ställas inför rätta. I en demokrati som Sverige är det dock viktigt att viljan att visa politisk handlingskraft inte går ut över rättssäkerheten. Journalistförbundet har upprepade gånger varnat för att kriminaliseringen på terroristområdet gått snabbt, vilket har resulterat i att nya bestämmelser inte hinner utvärderas innan ytterligare regler införs. Detta i sin tur hotar rättssäkerheten.

I samband med att samröresbrottet infördes gick lagstiftningsprocessen mycket snabbt. Synpunkter som Journalistförbundet lyfte fram, och som även lagrådet tog upp, beaktades inte i tillfredställande mån varken av regeringen eller justitieutskottet. Dessa synpunkter avsåg risken för att journalister kan komma att straffas för samröre med terroristorganisation när de bevakar terroristorganisationer. De problem som Journalistförbundet lyft fram är fortsatt inte adresserade på ett tillfredställande sätt. Regeringen har flera gånger sagt att journalister inte ska omfattas men någon förklaring till hur journalister rent lagtekniskt undantas har regeringen inte lämnat.

Det som nu föreslås är att utlänningar ska kunna utvisas eller sättas i förvar i upp till tre år om det kan antas att de kommer att göra sig skyldiga till exempelvis samröre med terroristorganisation, det vill säga exempelvis köra en bil åt terroristorganisationen. Enligt Journalistförbundet kan det ifrågasättas om det är rimligt att en person ska kunna frihetsberövas under tre år på de premisserna, särskilt som reglerna om samröre är så nya att det inte hunnit skapas någon praxis.

Journalistförbundet vill återigen belysa problematiken kring kriminaliseringen av samröre i förhållande till journalistisk verksamhet och upprepar därför det som förbundet skrev i sitt remissvar på SOU 2019:49 En ny terroristbrottslag:

"Så som förbudet mot samröre med terroristorganisation är utformat idag finns det risk att journalister som bevakar terroristorganisationer träffas av reglerna. Vissa av de brottsliga handlingarna är mindre troliga att en journalist utför till exempel de delar som handlar om att hantera vapen och explosiva varor. Andra handlingar, som att till exempel ta befattning med transportmedel, kan däremot bli aktuella för en journalist att utföra. För att dömas för samröresbrottet krävs det bara att personen har uppsåt till att själva gärningen ska "främja, stärka eller understödja" terroristorganisationen. Det ska alltså bara göras en objektiv bedömning av gärningens verkan och det spelar ingen roll om journalisten saknade en vilja att "främja, stärka eller understödja" terroristorganisationen och deras verksamhet i stort."

Journalistförbundet uppmanar återigen regeringen att beakta detta i det fortsatta lagstiftningsarbetet. Journalistförbundet vill också uppmärksamma regeringen på att den föreslagna regleringen i teorin innebär att utländska journalister som planerar att bevaka terroristorganisationer på ett sätt som kan utgöra samröre, kan utvisas med stöd av de föreslagna reglerna.

Tvångsmedel och andra tvångsåtgärder

Den nya lagen innehåller ett antal regler om tvångsmedel. Bland annat ska det precis som idag vara möjligt att använda husrannsakan. Även hemliga tvångsmedel som hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation kommer att vara tillåtet. När polisen använder tvångsmedel av den typen som föreslås kan uppgifter som omfattas av källskydd påträffas. Denna typ av uppgifter åtnjuter ett särskilt skydd enligt RB. Uppgifterna omfattas av beslagsförbudet och om myndigheter samlar in uppgifter som omfattas av källskydd till exempel vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation ska dessa uppgifter omedelbart förstöras, enligt RB, 27 kapitlet, 22 §. Journalistförbundet utgår ifrån att RB är tillämplig i denna del även när det gäller den föreslagna lagen om särskild kontroll av vissa utläningar. Enligt Journalistförbundet bör dock en uttrycklig bestämmelse om detta införas i den nya lagen.

*Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet*